

Dialogseminarium för forskningsfinansiärer och lärosäten

Dag: Fredagen 13 januari 2017

Plats: Finlandshuset, Stockholm

Moderator: Anders Söderholm, generalsekreterare SUHF

Deltagare: Ett nittiototal personer deltog.

Programmet för dialogseminariet finns som bilaga. I gruppdiskussionerna fokuserades på de tre frågorna: Vilka är de viktigaste punkterna? Vad bör göras? Vad kan göras gemensamt?

Välkommen

Astrid Söderbergh Widding, rektor Stockholms universitet och SUHF:s tales-person relativt forskningsfinansiärer

Diskuterade basanslag, karriärvägar och jämställdhet, samhällsutmaningar, särskilda satsningar, samverkan och innovation samt starka forsknings- och innovationsmiljöer utifrån den forskningspolitiska propositionen. Hon konstaterade att det är samverkan på alla ledder och bredder som gäller.

Ett antal frågetecken: Den fria grundforskningen, är samverkan alltid bra, nyckelfrågor har blivit underrubriker (öppen tillgång, forskningsinfrastruktur) samt nya utredningar väntar (internationalisering, resurstilldelningssystem). Forskningsfinansiärer och lärosäten har fler gemensamma utmaningar än någonsin. Centralt i dialogen är arbets- och ansvarsfördelning, vem gör vad.

En nyckel till framgång är såväl informell som formaliserad dialog.

Del 1: Infrastruktur – forskningspropositionens glömda fråga?

Inledning

Karin Röding, Utbildningsdepartementet

Infrastruktur är ingen bortglömd fråga hos regeringen. Det är snarare den fråga som det läggs mest tid på på Utbildningsdepartementet. Propositionen är inte skriven för lärosätena, utan för Riksdagen. Det är därför man skriver som man skriver. Menar att lärosätena har mest fokus på kommande resurser istället för de redan existerande resurserna.

Tidigare satsningar från regeringen: 500 miljoner i förra propositionen och även mycket innan dess. Det handlar inte bara volymökning, vi måste bli bättre på att prioritera. Därför krävs dialog. Många länder lider av neddragningar, det gäller inte Sverige.

I forskningspropositionen vill regeringen öka kapaciteten på infrastruktur, öka resurserna till VR, samt förstärkning till biobanker och registerforskning via VR. Den vill engagera näringslivet och privata aktörer. VR och Vinnova ska arbeta med näringslivet. Pengar till SciLifelab.

Investeringskostnaderna och driftskostnaderna till ESS ryms inom ramen för anslagen. Vi måste prioritera än mer i framtiden, vilket kan innebära tuffa val. Bra att URFI finns.

Vilka instrument behövs för att utveckla dialogen? Svenskt Näringsliv behöver trycka på för att få företagen att engagera sig. Strategier behövs för flera områden. Den nationella samordnaren för ESS ska även arbeta med Max IV. Med Allan Larssons arbete med ESS har vi goda erfarenheter av att arbeta tillsammans. Det är viktigt att vi tillsammans diskuterar strategiska prioriteringar.

Björn Halleröd, Vetenskapsrådet

Behovet av infrastruktur ökar. Det är teknikdrivande. Det finns flera utmaningar, bl.a. legala svårigheter som vi tillsammans måste lösa. Nya prioriteringar innebär att annat måste fasas ut.

Peter Eriksson, Vinnova

Dialog är centralt. Kravbildningen ökar hela tiden. Det behövs generellt en större förståelse för sammanhanget, liksom att vi tydligare måste definiera vad vi menar med infrastruktur. Detta är en komplex fråga och bredare än vi förstone trott.

Stacey Ristinmaa Sörenson, Lunds universitet

Forskningsinfrastruktur är långsiktiga satsningar, vilket kräver stort ansvarstagande med tydliga prioriteringar vad gäller värdskap, organisation och riskhantering. Infrastrukturer är livsviktiga för svensk forskning och en möjlighet för svenskt näringsliv och offentlig sektor. Näringslivet måste komma in tidigt i arbetet.

Det är viktigt att svenska forskare använder svensk infrastruktur. Samspelet mellan de olika aktörerna är centralt. För att vi ska kunna behålla vår position måste vi diskutera hur vi genomför de stora projekt som redan initierats. Stora internationella faciliteter kräver vision även på ett större plan. Hur ser vi till att skapa de bästa förutsättningarna för landets infrastruktur?

Anders Karlhede, Stockholms universitet

Infrastruktur innebär stora åtaganden och stora behov. Dock är finansieringen bristfällig. Prioriteringarna under de goda åren har varit oskarp. I praktiken har det inte tillförts nya medel till lärosätena och VR. I forskningspropositionen talas det inte mycket om infrastruktur. För att lösa flera av frågorna skulle lärosätena kunna öka medfinansieringen. Vidare behövs en skärpt bedömning av vad som är nationellt. URFI bör bättre prioritera vad gäller hur vi utnyttjar infrastruktur. SNIC (*Swedish National Infrastructure for Computing*) är en viktig pilot. Max IV, ESS och SciLifeLab måste finansieras väl.

Max IV är kritiskt nu, den är unik nu men inte så länge till. Därför handlar det om att göra rätt nu. För att säkerställa driften behövs medel från VR, lärosätena och Vinnova. Lärosätena behöver utveckla verksamheten genom bl.a. strategiska rekryteringar. Nya strålrör behövs och för att finansiera nya behov behöver olika aktörer bidra, vilket måste diskuteras.

Diskussioner i grupp

Följande text är en del av de frågor och kommentarer som kom fram i rundabordssamtalen.

Tak på hur mycket vi ska satsa. Prioritering. Avveckling. Det som avvecklats är ofta de smådelarna. Hur ska vi klara medfinansieringen? Saknar prioritering och konsekvens i propositionen. Utvärderar satsningarna. Behov stora inom digitaliseringen. Ge tydligt ansvar för olika delar. De som kräver medfinansiering behöver ta större ansvar. Utvärderingssystem. Stöd för mindre

samarbeten mellan lärosäten. Få finansiärer som regeringen råder över. Tydliggör användningen för olika områden. Vilka kan vi ta bort? Samverkansmodeller – också en typ av infrastruktur.

Vilka är de viktigaste punkterna? Svårare att få (långsiktig) finansiering, att infrastrukturen faktiskt kommer till användning, hur öka samarbetet med företag, geografiska hinder, vill se mer projekt som nyttjar infrastruktur (och möjlighet för finansiering av projekten finns, snarare än att gå in och finansiera själva infrastrukturen). Vad bör göras? Tänk på datalagringen innan projektstart, hur optimera användningen – kanske lite dyrare – men bättre/ökad kvalitet. Vad kan göras gemensamt? Prioriteringsarbetet, balans mellan nationella och lokala infrastrukturer, tänka på nordisk istället för nationell infrastruktur?

Dålig nationell samordning av infrastruktur. System är ofta lokala. Tydligare styrning av de stora satsningarna t.ex. Max IV. Vem har uppdraget att ta ledningen. Incitament för näringslivet att delta i utveckling och användandet av de stora satsningarna. Viktigt att mindre lärosäten enkelt kan ta del av resurserna. Gemensamt hitta användningsområdet – för många olika discipliner. Användaravgifter – långsiktig finansiering av driften.

Vad räknas som forskningsinfrastruktur? Borde kanske prata om dels nationell forskningsinfrastruktur respektive övrig forskningsinfrastruktur, och de bör hanteras olika. Mycket viktigt att koordinera nationell forskningsinfrastruktur. Se över samordningen. Viktigt att arbeta för öppen användning av forskningsinfrastruktur, annars riskerar den bli esoterisk. Viktigt att arbeta för nya användare så att infrastrukturen och användningen hela tiden utvecklas och förbättras, och den forskning som bedrivs vid anläggningarna. Viktigt att få med näringslivet för att få relevant forskningsinfrastruktur. Glöm inte bort forskningsinfrastruktur för humaniora, t ex "digitalisering av humaniora" (t ex automatisering av inläsning av historiska verk). Alla aktörer bör "dra sitt strå till strå till stacken" när det gäller forskningsinfrastruktur. Kan inte alltid skylla på att det är andras ansvar. Viktigt att lärosäten gör sin egen prioritering först, därefter nationell prioritering. Prioritering av nationell forskningsinfrastruktur borde jämföras med, och jämföras med, prioriterade strategiska områden.

En tydlig strategi behövs där roller tydliggörs. Den långsiktiga finansieringen måste klargöras. Humaniora och samhällsvetenskap saknas i diskussionerna om infrastruktur. Digitalisering är prioriterat i forskningspropositionen men diskuteras inte. Om infrastrukturen är väldigt dyr finns en risk att forskningen styrs in mot denna och därmed blir alltför snävt inriktad. Hur definieras infrastruktur? Hur utvärderas infrastrukturer? Hur gör man med de existerande infrastrukturer som inte får anslag? Är Max IV och ESS representativa för infrastrukturer? Vem talar om övriga infrastrukturer? De långsiktiga infrastrukturererna måste staten ta ansvar för.

Viktigt att komma ihåg att det finns många olika forskningsinfrastrukturer. Inte bara de stora naturvetenskapliga enheterna, Max IV och ESS, som ofta dominerar debatten. Alla forskningsfält har behov av infrastrukturer för forskning. Det finns också många finansiärer som bidrar till forskningens infrastruktur. Det är inte bara de statliga forskningsråden. Viktigt att hitta en balans mellan infrastrukturer som genererar data och infrastrukturer som tar hand om och analyserar data. Finns en tendens att det är lättare att få medel till att skapa data än att ta hand om datan långsiktigt. Viktigt att rollfördelningen mellan olika aktörer klargörs. Vem har det långsiktiga ansvaret för infrastrukturen? Viktigt att det finns dynamik i systemet. Det kan inte vara en gång för alla givet vilka infrastrukturer som gemensamt ska finansieras. Utvärderingar måste göras kontinuerligt och gamla engagemang måste kunna avslutas till förmån för nya.

Vilka är de viktigaste frågorna? Internationell, nationell, regionalt. Vad är vad? (Regionala bör ha starka regionala intressenter, nationella starka nationella intressenter, internationella starka internationella intressenter) Hur bjuder man in till satsningar? Viktigt med "fungerande dörrar". Vad bör göras? Bli bättre på att bjuda in - redan på ett tidigt stadium. Identifiera "stake holders". Vilka intressenter vill använda resurserna, hur "säljer man in" detta?

Regionala och nationella satsningar bör vara lätta att medfinansiera eftersom de är framtagna i samarbete mellan nationella eller regionala "stake holders". Svårighet att finansiera beror på svagheter i förankring av infrastrukturen.

Finansiärer önskar att lärosätena "ritar en karta" över infrastruktur de behöver så att tillskott inte baseras på enskilda önskemål. Länka ihop olika önskemål för att skapa synergier. Viktigt att ansökningar är väl förankrade hos flera forskare/forskargrupper/lärosäten. VR borde diskutera infrastruktur med andra finansiärer. Finansiärer noterar att forskare inte använder ramanslag till infrastrukturkostnader (t.ex. avskrivningskostnader) vilket de skulle kunna göra.

Samverkan självklart för små aktörer. Innovationsmotor viktigt. Att samverka självklart men hur man ska mäta det kan man tvista om. Många involverade i frågorna, stort behov av samordning. Ansvarsfördelning krävs också för att hantera detta. URFI kommit en bit på väg. Åtkomsten till infrastrukturen viktig för högskolorna. Hur kan vi bidra från högskolorna? Kompetenshöjning inom infrastrukturen inom management behövs för att säkra effektivt och bra utnyttjande. Kan inte förvänta sig att någon annan gör det, måste ta egna initiativ för samordning. Måste ha långsiktig planering av detta. Vart ska det leda? För mycket av diskussionen handlar om de tre stora infrastrukturerna, riskerar att tränga undan allt annat

Vad är nationellt eller ej. Prioritering. Långsiktighet. Forskningsstrategi som hanterar infrastruktur. Hållbar kedja av finansiering för att möjliggöra teknisk utveckling och samverkan. URFI borde prioritera nationella och internationella anläggningar. Hitta finansieringsmodeller för drift gemensamt.

Frågorna kring drift och finansiering hänger ihop. De flesta finansiärer finansierar avskrivningar. Nytt system och tänk runt användaravgifter, gör att man får ut mer pengar den vägen. Definitionen av infrastruktur styr lite vad som diskuteras.

Rollfördelning mellan URFI och RFI är en central fråga. Viktigt att ha med universitetsledningarna när man ska göra stora nya investeringar. URFI möjliggör diskussioner mellan lärosäten men också internt inom varje lärosäte. Viktigt att hitta former för dialog mellan lärosätena och forskningsfinansiärerna för att lyckas i framtiden.

"Misslyckas vi med Max IV vad blir då förtroendet för att vi ska lyckas med ESS". Viktig fråga: Hur hanterar vi driftskostnaderna? Har vi för många forskare istället för att lägga med infrastruktur? Internationell användning av nationella anläggningar som t.ex. Max IV, där 50 % av användarna är internationella, är viktigt att lösa. För Max IV är det f.n. gratis. Viktigt att forskningsfinansiärer påverkar mångvetenskapligheten så att det inte bara blir teknik, medicin och naturvetenskap.

Del 2: Samverkan för samhällsutmaningar – hur konkretiserar vi forskningspropositionen?

Inledningar

Ingrid Petersson, Formas

Vi har de 17 globala målen för hållbar utveckling att förhålla oss till. De finns flera skärningar bland dessa till forskningen; Horisont 2020, regeringens fem samverkansprogram, prioriterade områden i forskningspropositionen som klimat, hälsa och digitalisering, sex nya nationella tioåriga forskningsprogram och särskilda satsningar som social bostadspolitik. Detta visar att det tillförts betydande nya resurser under relativt kort tid. Det gör att det är viktigt att värna den vetenskapliga kvaliteten. Dessa resurser är så stora att de är systempåverkande för universitet och högskolor, vilket kräver dialog. Det är även viktigt att balansera utlysningarna så att olika typer av forskning stimuleras och finansieras. Slutligen måste långsiktighetens värnas trots kraven på snara resultat.

Lars Hultman, Stiftelsen för strategisk forskning (SSF)

Lyfte fram den strategiska grundtonen i forskningspropositionen. Riktade medel till grundforskning behövs för att lösa samhällsproblemen. Forskningsinitiativen måste vara konkreta och hypotesdrivande. Industrin måste ha kapacitet att ta emot produktion och vilja att vara med. Därför behövs ökade satsningar på nyttiggörande, ökad mobilitet och samverkan.

SSF matchar regeringens initiativ krona för krona. Samverkan är en förutsättning för framgång. Samverkan måste vara meriterande. Vi måste liera universitetens strategier med forskarnas. Medel måste allokeras till forskningsinfrastruktur. Vidare måste nätverken med industrin stärkas. Lyfte holdingbolagens roll och uppdrag. Tillväxtanalys' utlandsbevakning behövs.

Maria Landgren, Vinnova

Frågan om samhällsutmaningarna måste sättas i rätt kontext, förändringar i omvärlden ställer nya krav. Många aktörer behövs för att klara samhällsutmaningarna. Talade om Vinnovas vision gällande att forskning ska komma till nytta och vara relevant för samhället, innovationer uppstår ofta i samverkan, Vinnova vågar testa nytt innan det blir lönsamt. Tog upp Vinnovas satsningar kring utmaningsdriven innovation, strategiska innovationsprogram, mobilitet och värdering och incitament för samverkan.

Det går att utvärdera samverkan. Värdering av samverkan ska ta hänsyn till variation mellan lärosäten och utvecklas över tid. Värdering av samverkan ska integreras med övriga utvärderingsparametrar. En ny fördelningsmodell ska vara förutsägbar och ge förutsättningar för strategiutveckling och planering. Fortsatt dialog är viktig.

Johan Schnürer, Örebro universitet

Samverkan vid Örebro universitet. Tre exempel: samverkanslektorer knutna till ingenjörsutbildningarna, mat och hälsa samt framtidens lärarutbildning med skolsamverkan kring övningskolor, spetsutbildningar och delade tjänster. Basresurser för samverkan krävs och behövs.

Eva Åkesson, Uppsala universitet

Samverkan om samverkan menar vi olika om, samtidigt är det så det ska vara. Samverkan är en självklar och integrerad del av universitetens kärnverksamhet, men samverkan ska inte styra fördelning av basanslagen till högskolan. Samverkan är att verka samman med ömsesidig

kunskapsöverföring där vi verkar mot gemensamma mål. Diskussionen i denna fråga blir lätt bara nationell. Vi måste tänka i ett internationellt perspektiv. Förutsättningarna för samverkan behöver stärkas, bl.a. genom ökad autonomi för lärosätena. Vi måste ta bort hindren för samverkan. Vad är det för typ av samverkan vi diskuterar? Samtalen måste fortsätta i andra fora. Vem ska jag prata med när vill prata samverkan med universiteten?

Studenterna är framtiden. Finansiärer är katalysatorer. De olika departementen inom Regeringskansliet behöver arbeta samman bättre verka för samverkan. Detsamma gäller även finansiärerna. Medlen till samverkan har hittills inte kanaliseras till lärosätena som de borde, utan via VR och Vinnova.

Diskussioner i grupp

Följande text är en del av de frågor och kommentarer som kom fram i rundabordssamtalen.

”Det finns ett helt Vinnova som delar ut pengar till samverkan”. Kan kanalisera till forskningsråd om man vill specialstyra. Basanslag utan prestationsinslag önskas. Samverkan ett medel inte ett mål. Inte göra till ett mål med egenvärde. Vad är meningen med forskningen? Peer review en kvalitetsindikator. Istället ge uppdrag till universiteten och med olika uppdrag. Legitimt med politiska beslut. Politiken sätter ramarna och inom det är lärosäten autonoma. Tolkning av samverkansbegreppet bör också innefatta finansiärernas tolkning.

Vilka är de viktigaste punkterna? Måste vara en del (aktiv komponent) i allt arbete, ”samverkan med landstinget räknas inte”, intressant med samverkanslektorat, utökad arena för samverkan, tolkning/definition av ”samverkan” är viktig att enas om (eller åtminstone känna till), samarbete kontra samverkan, samverkan och innovations nämns ofta tillsammans – men är separata, vad är det man vill uppnå med samverkan? Nyttiggörande? Hur mäter man effekterna av samverkan (måste ju vara något mer än ”bara samverkan”)? På vilken nivå sker samverkan (forskargruppen, lärosätet etc)? Hur kommer forskarna, lärosäten och finansiärer att påverkas? Vad bör göras? Få fram underlaget, hur vet vi vilken samverkan som sker idag och som skulle kunna ske? Tex som Sida som finansierar att man efter avslutat projekt kan återkoppla/samverka ”efteråt” (som en förlängning). Bättre stöd internt/lokalt på lärosätena? Vad kan göras gemensamt? Enas om vad som räknas som samverkan och hur.

Mycket tveksamt om man kan hitta tydliga sätt att värdera samverkan. Skrota förslaget att fördela basanslag fördelat på samverkan. Risk att ansökningar till finansiärerna anpassas för att passa in ramen. Lyft utbildningen som en mycket viktig faktor i basen för samverkan – forskningen kan haka på utbildningen på ett naturligt sätt. Ge lärosätena större frihet att styra forskningen – mot ökad samverkan. Undanröj så många hinder som möjligt för mobilitet mellan akademi och näringsliv. Meritering – karriärstrukturer.

Svårt att mäta all typ av forskning på samma sätt. H och S kan inte mätas på samma sätt som N, T och M. Ett bra sätt att samverka är inför nationella strategier. Blanda då in alla olika aktörer i samhället och ta tillsammans fram val av strategiska områden. Flera vid bordet tror inte på samverkan som indikator för styrning av basanslag. Om samverkan blir styrande är det stor risk att humaniora missgynnas. Långsiktighet viktigt. Styr ej för snabbt och för mycket. Samverkan är bra för att poola resurser och bli effektivare som kollektiv/nation. Samverka för måluppfyllelse men försök undvika ”gaming” av styrsystemen.

Vad avses med samverkan? Samverkan som kvalitetsmått – hur ska det gå till? Samverkan kan skilja sig åt beroende på vetenskapsområde. Samverkan inom H och S kan skilja sig från

samverkan inom andra vetenskapsområden. Det behövs andra indikatorer än de som Vinnova använder. Finns eventuellt en motsättning mellan fri grundforskning och krav på samverkan?

Begreppet samverkan är inte klart definierat och används i en rad olika betydelser. Vad ska inkluderas och vilket tidsperspektiv bör man ha? Osv. Och hur skiljer sig 'samverkan' från andra populära begrepp som 'impact'? Det är oklart. Ska medelstilledningen styras av samverkansfaktorer? Det rådde det delade meningar om runt bordet. Vinnova ansåg att några procent kunde fördelas med denna nyckel. En annan fråga är också om samverkan alltid är något positivt. Så enkelt kan det ju rimligen inte vara. Undermålig forskning blir ju inte bättre av att den sker i bred samverkan. En tveksam utveckling är också att särskilda enheter håller på att byggas upp för samverkan. Bordet ansåg snarare att samverkan borde integreras i befintlig forskning. Samverkan riskerar att bli uteslutande när alla aktörer inte får/kan vara med.

Vilka är de viktigaste frågorna? Skapa strukturer för samverkan (på olika nivåer på lärosätet) Ska man göra något annat för anslagen än vad forskningsrådets medel ska användas till? Synkronisering av bedömningssystemen. Vad bör göras? det är inte de "bästa" fallen som är det intressanta, utan det är bredden.

Förvånad över så stora satsningar på de strategiska innovationsområdena. Viktigt med balans mellan grundforskning, tillämpad forskning och behovsmotiverad forskning. Positiv till mångfacetterad samverkan men låt bli basanslagen och gör riktade satsningar via externa finansiärer i stället. Dessa är konkurrensutsatta och kvalitetsdrivande. Att införa en samverkansindikator till grund för fördelning av basanslag innebär en risk för negativa styreffekter. GU har tagit bort särskilda samverkansfunktioner. Fördela basanslag med samverkansnyckeltal är fel. Samverkan får inte göra att kvaliteten sänks i forskningen, man får inte gå för långt. Måste finnas rimligt enkelt system som man ställer upp på (och det är nog svårt att få fram). Akademien ändrar riktning långsamt, jmf supertanker. Lärosäten är inne i processer för att styra om mot tydligare nytta. I stället för koppling till basanslag göra ett index för samverkan (jmf STINTs internationaliseringsindex)? Mindre känsligt sätt att sätta fokus på frågan. Mobilitet är en konkret form att stödja samverkan. Samverkan tar tid, hur hinna bygga upp det innan medlens dispositionstid tagit slut? Långsiktighet krävs! Vem driver samverkan i första hand? Är det i första hand politiskt? Efterlyser företagen det?

Vi måste värna om grundforskning för att ha något att samverka om. Universitetens roll vad gäller forskning och utbildning bör förtydligas. Hur arbeta tillsammans med ömsesidig respekt för varandras roller. Universiteten utvecklar snart egna kvalitetssystem för samverkan. Tydliga roller och ömsesidig respekt. Hur många olika mål och utlysningar ska vi förhålla oss till?

Ingen av oss privata finansiärer tycker att samverkan är något stort problem då det är med i kriterierna och bedömningarna av projekten vid ansökningsförfarandet. Samverkan kan vara ett hinder vid ansökningarna. De flesta forskare samverkar utan att det märks specifikt.

Del 3: Hur ska vi samverka kring öppen tillgång till vetenskaplig information?

Inledning

Sven Stafström, Vetenskapsrådet

Konstaterade att inga medel är kopplade till öppen vetenskap i forskningspropositionen. Data måste kunna arkiveras, vilket är en utmaning för lärosätena. Lärosätena måste kunna möjliggöra öppen tillgång. Finansiärer kommer mer och mer att kräva att data är öppet

tillgängligt ("Open science cloud"). Vi står inför en ny publiceringsmodell. Den ska inte behöva innebära större kostnader. De vetenskapliga resultaten måste alltid stå i centrum. Öppen tillgång och meritering hänger ihop. Vi får inte glömma forskarna och internationella aspekter. Forskning och publicering är internationella frågor.

Göran Blomqvist, Riksbankens jubileumsfond

Samverkan är nödvändigt, men lärosätena är tröga. Borde det ha ett meritvärde att publicera öppet? 7,5 miljarder € är prenumerationskostnaderna per i dag världen över. Det måste bli en annan ordning. Det finns legala och etiska aspekter att ta ställning till.

Beate Eellend, Kungliga Biblioteket

KB har regeringens uppdrag att samordna principer för öppen tillgång med VR. Öppen tillgång är norm i den forskningspolitiska propositionen, och ett gemensamt ansvar för alla aktörer. Vi måste diskutera incitament för öppen tillgång. Vi vet alltför lite om de totala kostnaderna för vetenskaplig publicering. Man kan sätta ett tak för vad det får kosta att publicera. Viktigt att diskutera kraven på lärosätena och vad dessa betyder för forskarna. Vi har stort behov av en nationell överblick.

Björn Brorström, Högskolan i Borås

Öppen tillgång får inte bara vara en biblioteksfråga. Vi måste tillsammans bestämma vad vi egentligen talar om; vad är öppen tillgång? Vi har troligen en mycket stor övergångskostnad, det måste vi vara beredda på. Open data handlar om kvalitet, effektivitet, forskningseffektivitet och ansvar (capability) och ansluter dessutom till oredlighet i forskning. Hur avgränsar vi öppenheten? "Data is the new oil". Även meriteringssystem påverkar öppen tillgång.

Diskussioner i grupp

Följande text är en del av de frågor och kommentarer som kom fram i rundabordssamtalen.

Vilka är de viktigaste punkterna? Arkivera inte tillräckligt för att kunna tillgängliggöra, vad innebär det egentligen att tillgängliggöra och vad måste man tänka på innan man tillgängliggöra, hur löser man det praktiska? Vad bör göras? Börja med den data som ligger till grund för publikationer Vad kan göras gemensamt? Se över meriteringssystemen, möjligheter/system för OA. Hitta snabbt tekniska lösningar för hantering av forskningsdata. Gemensam aktion mot förlagen. Nationellt och internationellt. Observera riskerna med öppen forskningsdata.

Bra med öppen data för att kvalitetskontroll kan öka därmed. Tänk på etiken, t ex anonymisering av känsliga data mm. Paradoxalt att totala kostnader för öppen publicering ökar – betyder det att monopolsituationen (med förlagen) var bättre? Eftersom det ändå är sektorns företrädare som sköter peer review granskningen så borde sektorn kunna lösa kvalitetsgranskningen själva, via egen organisation, på non-profit basis. Viktigt att kvalitetskontrollen vid publicering inte försämras, peer review fortsätter vara viktigt. Vad är förhållandet mellan data och källmaterial (tänk historiker, antropologer, arkeologer mm)? Fokusförslaget för dyrt och ineffektivt. Tänk på att internationella (och nationella) experter för peer review inte är en oändlig källa att ösa ur – redan nu är det svårare att få tag på expertis som ställer upp.

Kan resurstilldelning kopplas till open access? Kan kommande kvalitetsgranskningssystem uppmärksamma open access som aspekt? Kopplingen open access och meritvärdering är central. Det gäller att skapa incitament för forskarna att publicera OA. Meritvärderingen är inte endast nationell utan global. Det behövs en kulturförändring bland bedömare av olika slag – bort från högrankade tidskrifter och JIF.

Rent teoretiskt är det logiskt att den forskning som finansieras med allmänna medel också leder till öppen tillgång av både data och resultat. Det var bordet enigt om. Inom samhällsvetenskap och humaniora verkar öppen tillgång av data inte vara ett stort problem. Riksbankens Jubileumsfond kräver redan idag att alla infrastruktursatsningar man finansierar görs tillgängliga för andra forskare. Det återstår dock en hel del arbete innan man kan hitta en gemensam standard för hur data ska vara tillgängligt, det vill säga i vilket format data ska finnas för omvärlden.

En "infrastrukturaspekt" på lagring av data är att det handlar om mycket stora volymer. En globaliseringsaspekt med open access är risken att andra med större kapacitet kan utnyttja data snabbare. Hur ser vi till att data inte används mer av andra än oss själva? Ohållbar situation (avgifter till förlagen) Typiskt bra område att samverka inom. Borde samverka internationellt (inom EU?). Ett halvårs bojkott så löser det sig. Telefonförsäljning, intensiv marknadsföring, betala vid inskickande av alstret tveksam modell idag. Hitta win-win med förlagen?

Vara överens och samordna inom Europa/världen om öppen tillgång. Enas om mätvärdet. Det mesta måste samordnas. Kostnaderna är höga. Hur mycket utredningar behövs? Finns risker att utredningar lägger till nya utredningar. Lärarundantaget kan bli ett problem vid open access. Embargotid på tre år för forskningsdata. Hög övergångskostnad att gå till nytt system. Vi har lösningar själva vad gäller kostnader för publicering. Men det behövs en internationell mobilisering. Öppna data kan vara problematiskt, t.ex. då studier under lång period som inte skulle bli till om man var tvungen att öppna data.

Sammanfattning: Hur går vi vidare?

Anders Söderholm

Konstaterade att alla dessa frågor är större än våra egna organisationer och kräver därför samarbete. Samverkansformerna kan bli röriga och överlappande, så frågan är hur vi bäst hanterar dem.

Frågan om infrastruktur är den mest mogna frågan av dessa tre. Det finns en arbetsmodell. Open science inkluderar många grupper, myndigheter och finansiärer. Det finns därför behov av att vi gemensamt ser över frågorna samtidigt som vi inte tappar vissa frågor.

Samverkan är det mest splittrade området. Det är brett och blir gärna allt på en gång. Vi måste därför tydliggöra samverkansuppdraget. Vi måste definiera vad vi vill inom samverkansområdet. Liksom att vi behöver se över organiseringen av open science. Vi måste gå i takt med omvärlden och stärka såväl internationaliseringen som kvalitetsarbetet kring samverkan.

Vid tangentbordet
Lars Alberius

Dialogseminarium för forskningsfinansiärer och lärosäten

Fredagen 13 januari 2017

Finlandshuset, Snickarbacken 4, Stockholm

09:30 – 10:00	Registrering och kaffe
10:00 – 10:15	Välkommen <i>Astrid Söderbergh Widding, rektor Stockholms universitet och SUHF:s talesperson relativt forskningsfinansiärer</i>
10:15 – 12:00	Del 1: Infrastruktur – forskningspropositionens glömda fråga? A. Inledning: <i>Karin Rödning, Utbildningsdepartementet; Björn Halleröd, Vetenskapsrådet; Peter Eriksson, Vinnova; Stacey Ristinmaa Sörenson, Lunds universitet, och Anders Karlhede, Stockholms universitet</i> B. Diskussioner i grupp C. Paneldiskussion och frågor/kommentarer från grupperna
12:00 – 13:00	Lunch
13:00 – 14:15	Del 2: Samverkan för samhällsutmaningar – hur konkretiserar vi forskningspropositionen? A. Inledning: <i>Ingrid Petersson, Formas; Lars Hultman, Stiftelsen för strategisk forskning; Maria Landgren, Vinnova; Johan Schnürer, Örebro universitet, och Eva Åkesson, Uppsala universitet</i> B. Diskussioner i grupp
14:15 – 14:45	Kaffe
14:45 – 15:45	Del 3: Hur ska vi samverka kring öppen tillgång till vetenskaplig information? A. Inledning: <i>Sven Stafström, Vetenskapsrådet; Göran Blomqvist, Riksbankens jubileumsfond; Beate Eellend, Kungliga Biblioteket och Björn Brorström, Högskolan i Borås</i> B. Diskussioner i grupp
15:45 – 16:00	Sammanfattning: Hur går vi vidare? <i>Anders Söderholm</i>

Moderator: Anders Söderholm, generalsekreterare SUHF